

ORE ASTRALE BASARABENE (1918 – 1991)¹

Conf. Univ. dr. Viorel HODIȘ

Cuvinte cheie: Basarabia, Republica Moldova, Unirea de la 1 Decembrie 1918, Independența din 1991

Key words: *Bessarabia, Republic of Moldova, Union of December 1st 1918, Independence of 1991*

Abstract

The study looks at two pivotal moments in the history of the Romanian province, undisputedly called Bessarabia, present day Republic of Moldova. The first of these moments is the significant act of Union of Bessarabia (joined afterwards by Northern Bucovina) with the Mother Land (1918) – magnificent astral hour! The second moment we will insist upon is the Republic of Moldova Declaration of Independence (August 27, 1991) – wretched astral hour!

Lui Ioan Lăcătușu – OMAGIU

1. Deși folosită relativ frecvent, sintagma *oră astrală* nu-i definită în majoritatea dicționarilor explicative, inclusiv enciclopedice. Ea poate fi acceptată ca metaforă (de domeniul astrologiei), reprezentând un *moment cardinal* în *evoluția/involuția* unui fenomen, unei ființe umane sau unui grup social, în istoria unei națiuni etc.

Vorbim, astfel, de *ora astrală* a **Unirii Principatelor române**, prin ingenioasa *dublă alegere* a Principelui **Al. I. Cuza** (1859), care a surprins Europa („Puterilor Garante”), de *ora astrală* a **Marii Uniri** și a nașterii **României Întregite** (1918), după cum am putea-o accepta ca metaforă a **dezmembrării** ei sub marile presiuni imperialiste din Vest și din Est în anii 1939/1940 etc.

2. Ne vom referi în cele ce urmează la două asemenea *momente cardinale* din istoria provinciei românești, numită îndeobște **Basarabia**, azi Republica Moldova.

2.1. **Primul** este marele act al *Unirii Basarabiei* (apoi și a *Bucovinei de Nord*) cu *Patria-Mamă* (1918) – magnifică *oră astrală* –, despre care s-au scris, nu cărți și studii, ci biblioteci întregi. De aceea, nu vom insista prea mult acum, aici, asupra acestui moment. Vom reține doar informațiile extrem de prețioase ale unui participant la evenimente, **A. Crihan**, care – la Aniversarea a 50 de ani, în două conferințe difuzate prin Radio „Europa Liberă” (1968) – a relatat măreția istorică a evenimentului. Conferințele au fost publicate ulterior în broșura de largă circulație în diaspora românească, sub titlul:

„Cum s’a [sic] făcut Unirea Basarabiei cu România. Cuvântare ținută și difuzată de Postul de Radio „Free Europe” din Munchen în zilele de 27 și 28 Martie 1968, cu ocazia Aniversării a 50 de Ani de la Unire”, Editura „Carpații”, Madrid, 1969 (34 p.), document cvasiabsent, azi, pe piața științifică românească, broșură care se cere neapărat retipărită.

2.2. **Al doilea moment** istoric asupra căruia vom stărui este cel al *Declarării Independenței Republicii Moldova* (27 August 1991) – nefericită *oră astrală*! – care, prin malversații și manipulări ale *elitelor politice de pe ambele maluri ale Prutului*, a făcut pierdut *dezideratul întregii români*, zădărniciind energia maselor, sufocând euforia „podurilor de flori” întinse de frați către frați îndelung înstrăinați peste zăbranicul râu de frontieră (1990). A zădărnicit entuziasmul „Reunirii” în chiar anul prăbușirii *prin implozie* a celui „Imperiu al Răului” (URSS), cum l-a numit unul dintre cei mai prestigioși oameni politici ai secolului al XX-lea, marele bărbat de stat **Ronald Reagan**, președinte al Statelor Unite în două legislaturi (1981-1989).

2.2.1. Conjunctura politică națională și internațională în acel moment istoric era cât se poate de *favorabilă Reunirii Basarabiei* („Republicii Moldova”) cu Țara. Pe ambele maluri ale Prutului frații respirau parfumul „podurilor de flori”, trăiau vibranta euforie a *Întregirii*.

„Imperiul Răului” era, practic, paralizat. Cităm, aici, una din cele mai credibile, respectabile și de necontestat surse de informație de pe glob: *Encyclopaedia Brita-*

nnica; este vorba, deci, despre anii 1990/1991:

„[Președintele] **M. Gorbaciov** a părăsit [!] **Partidul Comunist, a dizolvat [!] Comitetul Central și a acordat puterea politică republicilor [!] care făceau parte din URSS. A fost depășit de evenimente [!], iar unele dintre fostele republici sovietice au format Comunitatea Statelor Independente, sub conducerea lui Elțin. În 25 decembrie 1991, Gorbaciov a demisionat [!] din funcția de președinte al URSS, care a încetat să existe [!] în aceeași zi”². Punct! Mai e nevoie de alte comentarii?!**

3. Făcând o **paralelă între aceste momente istorice cardinale** – ore astrale antagonice, una fericită, a împlinirii Marii Uniri (1917/1918), alta profund nefericită, a zădărniciii Reunirii (1990/1991) – istoria oferă **două mari lecții** celor ce caută adevărul și-și iubesc realmente patria, spre confirmarea și reconfirmarea perenității adagiului latin:

Historia – magistra vitae est!

Prima lecție este cea referitoare la **condițiile istorice** date; a doua privește **elitele politice** ale vremii/vremurilor respective, *demne* sau *nedemne* de înălțimea momentului istoric căruia trebuiau să-i facă față.

3.1. **Lecția întâi**, referitoare la *împrejurări („coniuncturi”*³) și *condiții istorico-politice*, ne înfățișează *vaste panorame*, în care se pot distinge, nu doar *aparente*, ci mai mult decât evidente *similitudini*. Iată-le, pe scurt:

3.1.1. Și-n anii '17/'18, ca și-n '90/'91, se *destrăma*, respectiv *redestrăma* câte un mare imperiu – *țarist rus*, recte *sovietic* –, în fond, același, *diferențele specifice* fiind din acest punct de vedere pentru noi, mai mult sau mai puțin, *irrelevante*;

3.1.2. Atât la începutul, cât și la sfârșitul secolului al XX-lea, ținutului românesc – a cărui soartă istorico-politică o studiem acum – conjunctura național-internațională și pro-nia cerească îi hărăzeau *autonomie*, ulterior *independentă*;

3.1.3. Și atunci, ca și acum, *structura etnolingvistică* a provinciei era și este *preponderent românească*, indubitabil *majoritară*; diabolica sciziune în *români și moldoveni*, precum și puerila dihotomie aplicată „științific” asupra celor „două limbi, *româna și moldove-*

nească”, n-aveau și nu au nicio bază reală, nu puteau și nu pot convinge nici copiii. Și asta, deoarece *deznaționalizarea* prin „*rusificarea totală și deplină*” (marea „armă” a celor două imperii) este mai mult decât evident că a eșuat;

3.1.4. Și atunci, ca și recent, „puterea celor fără putere”⁴ reprezenta o forță care aștepta cu ardoare, nu doar evadarea din „iadul bolșevic”, nu doar „poduri de flori”, ci era gata să fie angrenată de elita politică în îndelung așteptatul sinergic proces de *înfăptuire a Unirii / Reunirii*;

3.1.5. În ambele etape, istorice colosul în dezagregare își arăta amenințător colții: „*Împușcați toți ofițerii români!* [semnat] *Lenin*”. Așa suna în 1918 textul unei telegrame strict secrete „căt-re toate detașamentele de pedeapsă”⁵; asemenea intimidări, amenințări și provocări, mai mult sau mai puțin voalate, dar toate din aceeași direcție și cu același scop, nu lipseau, firește, nici în anii '90/'91⁶.

3.2. Cât privește cea de-a **doua lecție** pe care istoria ne-o pune în față, vizând *clasa politică* aflată în acțiune – ei, aici nu mai găsim similitudini, ci *enorme deosebiri între actorii/activiștii* aflați în mijlocul evenimentelor, la pupitrele de comandă, în cele două momente istorice cardinale;

3.2.1. *Unirea din 1918 a fost legic posibilă* – în ciuda evenimentelor atroce ale primului masacru mondial, mult mai violente decât cele ce au dus la dezmembrarea URSS – a fost, repet, *făcută posibilă*, grație abilității și clarviziunii, *grație fierbintelui patriotism al elitei politice de atunci*, care „a știut să aducă în favoarea destinului politic al românilor de pe ambele maluri ale Prutului împrejurările și evenimentele politice, transformându-le, din tulburi, în *favorabile Unirii*, cu respectarea riguroasă a *principiilor wilsoniene*”⁷ democratice (și, evident, cu ignorarea fățarnicilor „declarații” ale lui Lenin!) privitoare la drepturile și libertățile tuturor națiunilor⁸.

Sub suverana oblăduire a Regelui **Ferdinand I al României**, o ilustră pleiadă de intelectuali – printre care, spre cinstea lor, *mari ardeleni (Onisifor Ghibu, Octavian Goga și mulți alții)* – înțelegând *sensul și ora astrală* a istoriei, plămădeau Unirea⁹.

3.2.2. *Repetarea Unirii* în 1991 *n-a fost făcută posibilă* datorită lipsei de orizont și de voință politică a „noii”/vechi elite comunist-KGB-iste, care – pe ambele maluri ale Prutului – a trădat interesul major al românimii în favoarea Moscovei. Nefiind legați de popor, de *poporul român*, și nesimțind *spiritul timpului*, acești mercenari propovăduiau neputința acțiunii și inoportunitatea ei politică.

„- Ce-ați fi dorit: să declarăm război Uniunii Sovietice?!” se răstăia la o „anumită parte a presei”, cea critică, KGB-istul președinte comunist și ateu al României de-atunci (**I. Iliescu**), primul șef de stat care s-a grăbit să recunoască „independența Republicii Moldova”, *independența* – literalmente – a unei provincii a României față de statul român!

Cum se poate explica, mai pe scurt, aceasta? A se „traduce” în limba „moldovenească” a președintelui **Snegur**, în păsăreasca cioroiului bolșevic **Voronin**, dar și-n cea „de lemn” a lui **I. (Ivan Ilici) Iliescu**: prin **obediința lor față de „contractul” cu Kremlinul!**

4. În concluzie, acestea (3. – 3.2.2.) nu sunt *simple lecții*, ci **mari lecții ale istoriei!**

De aici, credem noi, trebuie să extragă „adevărul adevărat” oricine își propune să elucideze o asemenea complexă problemă a

istoriei noastre relativ recente. Și, „ca să nu rătăcim”¹⁰, să avem puterea să ne plecăm urechea spre „cei fără putere”¹¹!

4.1. Iată, în încheiere, *cum era receptată*, „la ora de maximă audiență” a momentului istoric respectiv, *de către absolut oricare român patriot* această nefericită *oră astrală*, oglindită în câteva versuri ale unui poet – *voit didacticist-popular*, deși fin observator intelectual, dotat cu un înalt și critic spirit civic –, care, astfel, „citea” în sufletele compatrioților:

„Se dărmase 'Zidul Rușinii' la Berlin,
Se bucurau popoarele că au scăpat de chin.
Căzuse 'Uniunea de state dominate',
Sosise Libertatea pentru unele state.

Putea și România, deci, *să-și reîntregească Partea din trupul Țării de Vatră Românească!*
Dar soarta i-a dat Țării un 'prezident' vândut,
Care semnând 'Tratatul', *Moldov-a revândut.*

Cum ai putut tu, oare, *vremelnic Președinte*,
Să retranșezi 'stat liber' un trup din trupul nostru? [...]

Ce ești tu pentru noi, 'tavarișci prezident'?
O pildă de trădare ce-i fără precedent!”¹²

Note

1. Partea întâi a acestui articol reprezintă textul unei conferințe susținute la Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova în 11 aprilie 2008, cu ocazia Celei de-a 90-a Aniversări a Unirii Basarabiei cu Țara. Textul a apărut ulterior în vol. *Românii din afara granițelor țării, Iași – Chișinău: legături istorice*, Casa Editorială „Demiurg”, Iași, 2008 (526 + 4 p.foto), p.277–285, precum și în V. Hodiș, *Articole și studii*, vol. 3, Ed. „Risoprint”, Cluj-Napoca, 2011 (317 p.), p. 266–277.

2. Vezi *Encyclopaedia Britannica*, Ed. „Litera”, București, 1910, vol. 7, p. 5 (s.v. Mihail Gorbaciov).

3. Expresia, latinizantă, aparține marelui bărbat de stat, artizan al „Marii Uniri” de la 1 Decembrie 1918, Iuliu Maniu.

4. Sintagmă aparținând marelui disident ceh, primul președinte postcomunist al Cehoslovaciei (apoi, după secesiune, al Cehiei), scriitorul și politologul Václav Havel, autor al unui volum de scrieri politice astfel intitulat.

5. V.I. Lenin, *Opere*, vol. 35 (februarie 1912 – decembrie 1922), Ed. Politică, București, 1958.

6. În timpul războiului transnistrean, generalul Lebed, comandantul Armatei a XIV-a, sovietică, staționată până

azi în Transnistria (la Tiraspol), declara unui ziarist occidental că armata sa ar putea ocupa Bucureștiul în două ore!, „bravură” pe care sovieticii o dovediseră déjà cu peste două decenii în urmă asupra Cehoslovaciei! (Numai că o asemenea „bravură” nu era verosimil, necum posibil a se repeta de către o „uniune” atunci aflată în proces avansat de dezmembrare! Vezi supra, nota 2).

7. Președintele Statelor Unite ale Americii Th. W. Wilson (1912 – 1920) este autorul celor patrusprezece puncte, universal recunoscute, constituind în rezumat principiile și obiectivele sale în politica internațională, care au stat la baza Conferinței de Pace de la Paris /Trianon din 1919–1920 (Vezi *Larousse Universel*, vol. 2, Librairie Larousse, 1982, p. 855/1).

8. Vezi „România liberă” din 4 IV 2008, suplimentul „Aldine”, an. XIII, nr. 616, p. 21-22.

9. Vezi A. Crihan, *op. cit.*, supra, p.1, al. 3; C. Stere, *În preajma revoluției*, roman, vol. I–IX, Chișinău, Ed. „Hyperion”, 1990 – 1991; Z. Ornea, *Viața lui C. Stere*, vol. I, Ed. „Cartea Românească”, București, 1989, 590 p.; I. Agrigoroaiei, *Basarabia de la Unire la Integritate*, Ed.

„Cartdidact”, Chișinău, 2007, 336 p. etc.

10. „*Tineți toți cu poporul, ca să nu răătăciți !*” (Simion Bămușu).

11. Vezi supra, notă 4.

12. Vezi Romulus Berceni, *Emanajii*, Ed. „Barnaș”, Bistrița, 2008, p. 71 -72.